

Tulevaisuusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 (HE 146/2021 vp): Asia on saapunut tulevaisuusvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 1.11.2021.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- tuloksellisuustarkastuspäällikkö Lassi Perkinen, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- neuvotteleva virkamies Veli Auvinen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Piia Pekola, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Johanna von Knorring-Rosenlew, valtiovarainministeriö
- johtaja Mika Niemelä, työ- ja elinkeinoministeriö
- toiminnanjohtaja Ida Mielityinen, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- varapuheenjohtaja, rehtori Jukka Kola, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ylijohtaja Johanna Laiho-Kauranne, Tilastokeskus

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta kuuli talousarviolausuntoon liittyen valtiovarainministeriötä (VM), työ- ja elinkeinoministeriötä (TEM), Valtiontalouden tarkastusvirastoa (VTV), Tilastokeskusta, Suomen yliopistojen rehtorineuvostoa (UNIFI ry) ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvostoa (Arene ry).

Lausunnossaan valiokunta keskittyy:

- Kestävän kehityksen budjetointiin
- Ilmiöpohjaiseen budjetointiin
- Kestävän kehityksen seurantaan ja raportointiin
- Ylivaalikautisuuden huomioimiseen
- Bruttokansantuotetta täydentäviin hyvinvointitalouden mittareihin

Valiokunnan lausunto TuVL 7/2021 vp

- Kestävän kasvun edellytysten tukemiseen
- Inhimilliseen pääomaan
- Innovaatiokyvykkyyteen

Kestävän kehityksen budjetointi. Valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan kestävän kehityksen budjetointiin liittyvän sekä määrärahoja että veroja, jotka edistävät hallituksen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista. Määrärahat on ryhmitelty hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien perusteella. Niillä edistetään muun muassa ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Vuodelle 2021 määrärahoja on VM:n lausunnon mukaan budjetoitu 2 227 milj. euroa ja seuraavalle vuodelle on esitetty 2 259 milj. euroa. Kasvu vuoteen 2021 verrattuna aiheutuu pitkälti Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden rahoituksen on esitetty kasvavan vuoteen 2021 nähden eniten, 127 milj. euroa, energiatukeen kohdistettavien määrärahojen nousun takia. Suomi kokoaan suurempi maailmalla -kokonaisuuden määrärahat alenevat eniten, 94 milj. eurolla, johtuen muun muassa hallituksen kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien päättymisestä.

VM:n asiantuntijan mukaan vuoden 2022 talousarvioesitykseen on jatkokehitetty verojärjestelmän ympäristöperusteisuutta koskevaa osuutta. Osiossa on eritelty hiilineutraaliuden tavoitteita edistäviä veroja, joista esimerkiksi energiaverot kannustavat energiatehokkuuteen, energian ja luonnonvarojen säästöön ja vähäpäästöiseen energian tuotantoon ja jätevero jätteen hyötykäyttöön. Ympäristöveroihin on esitetty muutoksina esimerkiksi parafiinisen dieselin verotuen pienentäminen sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentäminen.

Ilmiöpohjainen budjetointi. VM:n asiantuntijan mukaan valtioneuvoston kanslian asettama lapsibudjetointia koskeva työryhmä on tehnyt mietinnössään seuraavat ehdotukset: lapsibudjetointi pilotoidaan valtion vuoden 2022 talousarvioesityksessä, lapsivaikutusten arviointi toteutetaan hallituskausittain osana lapsistrategian toimeenpanoa, kuntien ja hyvinvointialueiden lapsiin ja nuoriin kohdistamien määrärahojen seurantaa ja raportointia kehitetään eri ministeriöiden ja keskeisten virastojen kanssa sote-uudistuksen jälkeen, ja kuntien ja hyvinvointialueiden omaa lapsibudjetointityötä edistetään vapaaehtoisuuden pohjalta hyvinvointialueiden perustamisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä vastuun siirtymisen jälkeen.

VM:n lausunnossa todettiin myös, että vuoden 2022 pilotoinnin jälkeen lapsibudjetointi vakiinutetaan talousarvioesitykseen. Lapsibudjetoinnin tarkastelu kohdistuu alle 18-vuotiaisiin lapsiin sekä perheisiin selkeästi kohdistuviin valtion talousarvion menoihin, minkä lisäksi toteutetaan erityistarkastelu yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukemiseen. Tarkastelussa huomioidaan yksiselitteisen tulkinnan turvaamiseksi vain välittömästi lapsiin kohdistuvat ja heille osoitettavat lakisääteiset ja harkinnanvaraiset menot sekä menot, jotka selkeästi kohdistuvat lapsiperheisiin. Tarkastelussa siis ei huomioida epäsuorasti tai välillisesti lapsiin kohdistuvia menoja. Jatkotyötä varten työryhmä tulee tekemään ehdotuksen muun muassa toimenpidevaihtoehtojen lapsivaikutusten arvioinnista, joka tukisi valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien päätöksentekoa.

Valiokunnan lausunto TuVL 7/2021 vp

Kestävän kehityksen seuranta ja raportointi. Valtiontalouden tarkastusvirasto toi lausunnosaan esiin, että kehityksen seurantaan ja raportointiin käytetään useita eri työvälineitä, mikä luo tarpeen tarkentaa, mihin kestävän kehityksen viitekehikseen raportointi milloinkin perustuu ja millaiset yhteydet seurantavälineiden välillä voidaan nähdä. Asiantuntija kiinnitti huomiota myös siihen, että käytetyt välineet saattavat jättää huomiotta kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuuden, ylisukupolvisuuden ja globaalin näkökulman. Raportoinnin haasteena asiantuntija toi esiin muun muassa sen, että kehityksen kestäväyttäminen tapahtuu useimmiten hitaasti, joten tietoa edellisen vuoden tai edes edellisen hallituskauden politiikkatoimien vaikuttavuudesta ei siksi välttämättä voi vielä olla olemassa.

VTV korosti launnonossaan myös, että kestäväällä kehityksellä on monia ulottuvuuksia, joiden kuvaaminen tiivistetyssä muodossa on vaikeaa. Siksi nimenomaan talousarviossa voisi VTV:n mukaan olla perusteltua keskittyä tukiin ja määrärahoihin, joilla kestävä kehitys tai rajatun hiilineutraaliutta edistetään tai haitataan. Asiantuntijan mukaan budjetoinnin kannalta olisi tärkeää, että tavoitteet ovat riittävän konkreettiset ja että niin toimet niiden saavuttamiseksi kuin tavoitteiden vastaisetkin toimet ovat selvästi yhdistettävissä budjetin tuloihin, määrärahoihin ja näiden seurantaan.

Valiokuntakuulemisessa VM:n launnonosta nousi esiin eräs toivotunlaisen selkeyden saavuttamiseen liittyvä ongelma: veroasiantuntijan mukaan verotukia, jotka on määritetty suhteessa normiverojärjestelmään, ei ole kovinkaan yksiselitteistä tarkastella ympäristöohjauksen näkökulmasta. Näin on esimerkiksi siksi, että normijärjestelmä itsessään ei ole ympäristövaikutusten kannalta optimoitu. Veroasiantuntijan mukaan ympäristöohjauksen kannalta olennaisinta on eri verolajien verorakenteen ympäristöperusteisuus sekä ympäristöverojen efektiivinen taso.

VTV:n asiantuntija muistutti, että liian tiukka pitäytyminen yksittäisissä tavoitteissa tai näkökulmissa voi johtaa kestävyuden ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen ulottuvuuden epätasapainoiseen huomiointiin. Tässä tilanteessa niin sanottu ilmiöpohjainen budjetointi näyttääytyy VTV:n kannan mukaan järkevänä lisänä budjettiprosessiin, koska se voi tuoda päätöksentekijälle laajemman ja paremman päätöksenteon tietopohjan, lisätä politiikkajohdonmukaisuutta, vähentää hallinnonalakohtaista osuoptimointia ja näin tehostaa resurssien käyttöä. Tarkasteltavia ilmiöitä ei kuitenkaan voi silloinkaan olla samaan aikaan kovin montaa.

Ylivaalikautisuuden huomioiminen. VTV:n launnonossa todettiin, että valtiolla ei ole yhtä asiakirjaa, jossa valtion taloutta ja erilaisia politiikkoja suunniteltaisiin kokonaisvaltaisesti pidemmällä, esimerkiksi 10—20 vuoden aikajänteellä, ja joka voisi toimia myös vuosikertomuksessa seurannan perusteena. Sen sijaan valtiolla on erilaisia sektorikohtaisia suunnitelmia ja päätöksiä, jotka käytännössä sitovat myös tulevia hallituksia: tällaisia ovat esimerkiksi ilmastolain mukaiset ilmastopolitiikan tavoitteet ja suunnitelmat, valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnittelu tai puolustuspoliittiset ratkaisut. Mikäli näitä kytkettäisiin pitkän aikavälin seurantaan, olisi VTV:n asiantuntijan mukaan kuitenkin tärkeää huomioida eri politiikka-alueiden suunnittelun ja seurannan luontainen elinkaari sekä näitä varten luodut erilliset suunnittelun ja seurannan prosessit. Asiantuntija totesi tässäkin yhteydessä, että kestävän kehityksen yhteyttä julkisen talouden suunnitelmaan ja talousarvioesitykseen sekä varainhoidon seurantaan voisi olla tarkoituksenmukaista kehittää niistä näkökulmista, jotka selvimmin liittyvät määrärahojen käyttöön.

Valiokunnan lausunto TuVL 7/2021 vp

Bruttokansantuotetta täydentävät hyvinvointitalouden mittarit. Tilastokeskuksen mukaan hyvinvointitaloudella tarkoitetaan yleensä hyvinvoinnin ja talouden yhteyttä, jonka voidaan lisäksi ajatella toimivan ympäristön asettamin ehdoin. VTV:n lausunnon mukaan kestävän kehityksen tilaa ja hallituksen toimia kuvaavalle täydentävälle tiedolle on tarvetta, varsinkin koska hallituksen vuosikertomusta on entisestään tiivistetty. VTV:n mukaan valtioneuvoston kanslia ja Kestävän kehityksen toimikunta ovat pyrkineet tuottamaan tällaista tietoa kestävän kehityksen seuranta-[-verkkosivustolla \(kestavakehitys.fi/seuranta\)](https://kestavakehitys.fi/seuranta).

VTV muistutti lausunnossaan myös tulevaisuusvaliokunnan julkaisusta "Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa" (TuVJ 8/2018), jossa on hyödynnetty yhdistelmäindikaattoreita. Tilastokeskus totesi tällaisten yhdistelmäindikaattorien haasteena olevan niiden koostamisessa käytettävien eri näkökulmien painoarvon määrittämisen ja muistutti, että esimerkiksi Agenda 2030 -ohjelmassa 17 tavoitteen seurantaan on kuhunkin määritelty joukko erillisiä indikaattoreita. Tilastokeskus toi esiin myös, että Eurostat on kehittänyt jäsenmaille vapaaehtoisen Infra-Annual Surveyn (IAS), jolla on tarkoitus tuottaa seurantatietoa neljännesvuosittain. Suomi on osallistumassa tähän hankkeeseen yhdessä yhdeksän muun EU-maan kanssa. Tämä tiedonkeruu tulee täydentämään perinteisesti käytettyjä kotitalouksien hyvinvointimittareita, ja siinä tulee olemaan tietoa subjektiivisesti koetun hyvinvoinnin kehittymisestä, kuten tyytyväisyydestä omaan taloudelliseen tilanteeseen.

Hyvinvointitalouden mittareita kehitetään Tilastokeskuksen mukaan parhaillaan STM:n hyvinvointitalouden jaostossa ja sen ohjausryhmässä, jonka tavoitteena on muodostaa Suomelle hyvinvointitalouden mittaristo. Tilastokeskus esitti, että hyvinvointitaloutta kuvaavien mittareiden valinnassa tulisi huomioida mittareiden suhde talouspolitiikan toimiin sekä niiden ajallinen saataavuus ja vertailukelpoisuus sekä mittareiden tasainen jakautuminen hyvinvoinnin taloudelliselle, sosiaaliselle ja ympäristölliselle osa-alueelle. Mittareiden käytettävyyttä lisää myös kansainvälinen vertailukelpoisuus ja rajoitettu määrä. Asiantuntija totesi, että esimerkiksi Ruotsin hyvinvointi-indikaattoreissa on valittu taloutta, ympäristöä ja inhimillistä ulottuvuutta kuvaavia indikaattoreita, viisi kutakin.

VTV muistutti valiokuntaa myös Findikaattori-palvelusta, jossa yhteiskunnan tilaa eri puolilta kuvaavia indikaattoreita on koottu yhteen palveluun. Tilastokeskus on Suomen ympäristökeskuksen tukemana tuottanut myös kiertotalousliiketoimintaa ja sen kehitystä kuvaavat indikaattorit, jotka kuvaavat kiertotalouteen liittyvää tuotantoa, kulutusta ja materiaalivirtoja ja kertovat siitä, kehittykö kiertotalous hyvinvointia ympäristön kannalta kestävästi tukevan talouden välineeksi.

Tilastokeskuksen mukaan BKT:ta täydentäviä mittareita on johdettavissa erityisesti ympäristötilinpidosta, joka kuvaa ympäristön ja talouden välisiä suhteita kansantalouden tilinpitojärjestelmän kanssa yhteensopivalla tavalla. Esimerkiksi ekosysteemitilinpito on ympäristötilinpidon alue, jolla pyritään kuvaamaan ympäristön tuottamia hyvinvointipalveluita. Ekosysteempipalveluja ovat esimerkiksi puu, juomavesi, pölytys ja hiilensidonta sekä virkistys ja luontomatkailu. Tiedot ekosysteempipalvelujen käytöstä voidaan esittää toimialoittain, ja ne ovat siten suoraan yhdistettävissä kansantalouden tilinpidon tietoihin toimialojen tuotannosta, arvonlisäyksestä, työllisyydestä ja muista talousmuuttujista. Ekosysteemitilinpito sai YK:n kansainvälisen tilastostandardin aseman tänä vuonna (2021), mutta EU:ssa on jo valmisteilla tilastolainsäädäntöä ekosysteemitilinpidon tuottamisesta kaikissa jäsenmaissa.

Valiokunnan lausunto TuVL 7/2021 vp

Kestävän kasvun edellytysten tukeminen. Tulevaisuusvaliokunnan saamien asiantuntijalausuntojen perusteella kestävä kasvu näyttäytyy laajana TKI-toiminnan, tutkintotavoitteiden noston ja jatkuvan oppimisen tasapainoista resursointia ja kehittämistä koskevana haasteena. Suomen tavoitteena on Suomen yliopistojen rehtorineuvoston Unifin lausunnon mukaan nostaa korkeakoulutettujen osuus 50 %:iin 25—34 -vuotiaiden ikäluokasta ja rakentaa yli hallituskausien ulottuva malli tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopanostusten nostamiseksi 4 %:iin BKT:sta. Samaan aikaan toteutettava vähähiilisiirtymä edellyttää TEM:n mukaan laaja-alaista yritysten uusiutumista, jossa sovelletaan uutta teknologiaa ja uusia ratkaisuja.

Useissa lausunnoissa korostettiin EU:n kertaluontoisen elpymisvälineen (Next Generation EU) ja sen elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) kautta saatavien osuuksien tuovan kestävä kasvun pyrkimykseen vain tilapäistä helpotusta. Pidempiaikaiset suunnitelmat ja yksityisen sektorin TKI-investointihalukkuuden kasvattaminen koettiin tärkeinä TKI-toimijoiden strategisen kehittämisen ja uusien avausten käynnistämisen kannalta.

Inhimillinen pääoma. Valiokunnan kuuleman Unifin mukaan tuottavuuden kasvusta 2/3 syntyy uusista ideoista ja innovaatioista, 1/3 koulutuksesta, ja uudet työpaikat edellyttävät nykyistä korkeampaa osaamista. Yliopistokoulutuksen lisäämistä haastaa Unifin mukaan erityisesti se, että korkeakoulujen saama korvaus uusista opiskelupaikoista ei useimmilla aloilla kata opiskelupaikoista korkeakouluille syntyviä kustannuksia ja korkeakoulut ovat siksi joutuneet käyttämään tähän myös tutkimusresurssejaan. Suomessa opiskelijamäärät ovat nousseet vuosina 2010—2020 yhteensä 4,3 %. Samaan aikaan yliopistojen akateeminen henkilöstö on vähentynyt 3 % ja muu henkilöstö peräti 11 %. Asiantuntijakuulemisessa keskusteltiin siitä, että esimerkiksi lääkärikoulutuksessa opiskelijakohtaiset kustannukset ovat tarvittavan pienryhmäopetuksen tähden huomattavasti korkeammat kuin aloilla, joilla osaaminen voidaan tuottaa vähemmän intensiivisin keinoin, minkä takia korkeakoulujen on haastavaa vastata terveyssektorin osajapulaan.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene) puolestaan totesi, että suurin ennakoitu osaamistarve kohdistuu ammattikorkeakoulutukseen, jossa tutkintomäärät ovat kasvaneet noin neljänneksellä viimeisen neljän vuoden aikana. Arenen lausunnossa otettiin esiin vuoden 2013 rahoitusleikkausten ja indeksijäädytyksen vaikutus: jos leikkauksia ei olisi tehty, voitaisiin esimerkiksi vuonna 2022 kouluttaa 6 000 opiskelijaa enemmän kuin nyt. Arene argumentoi ammattikorkeakoulutuksen resurssien puolesta myös tasa-arvonäkökulmasta: AMK-opiskelijoista 42 %:lla ei kummallakaan vanhemmalla ole korkeakoulututkintoa, kun taas yliopisto-opiskelijoilla vastaava luku on 23 %. Lisäksi ammattikorkeakouluilla on Arenen mukaan keskeinen merkitys Suomen alueellisesti tasapainoiselle kehitykselle: valmistuneet työllistyvät maakuntiin yliopistoista valmistuneita useammin.

Jatkuvan oppimisen uudistuksen rahoituksessa Unifi piti huolestuttavana, että Suomen kestävä kasvun ohjelman lisäksi uudistusta on esitetty rahoitettavan myös korkeakoulujen strategisesta rahoituksesta. Arene puolestaan esitti ammattikorkeakouluilla olevan valmiutta kehittää kustannustehokkaita toimintamalleja osaamisen päivittämiseen yhteistyössä työelämän kanssa.

Innovaatiokyvykkyys. Unifi painotti lausunnossaan, että tieteen taso maailmalla nousee jatkuvasti ja Suomi uhkaa jäädä tästä kehityksestä jälkeen, mikä vaikeuttaa myös kansainvälisiin liiketoimintaekosysteemeihin kytkeytymistä. Vahvaa tutkimusta sekä korkeatasoisia tutkimusryhmiä ja

Valiokunnan lausunto TuVL 7/2021 vp

tutkimusinfrastruktuureja kehittämällä voidaan pysyä houkuttelevana kansainvälisten asiantuntijoiden ja opiskelijoiden näkökulmasta ja ylläpidetään myös asiantuntija- ja viranomaistehtävien edellyttämää osaamista. European University Associationin vuosittainen seuranta osoittaa Unifin mukaan, että Suomen julkinen yliopistorahoitus on koko 2010-luvun laskenut suhteessa bruttokansantuotteeseen. Samaan aikaan esimerkiksi muissa Pohjoismaissa sekä bruttokansantuote että julkisen yliopistorahoituksen osuus suhteessa siihen on noussut.

Unifin näkemyksen mukaan tulevaisuudessa tärkeiksi osoittautuvat alat eivät ole ennakolta julkisten rahoittajien ja poliittisten päättäjien tiedossa, vaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikan ja -rahoituksen pitäisi painottaa laatua ja mahdollistaa erilaiset tutkimussuunnat sekä yhteistyö niin pk-yritysten kuin globaalien toimijoiden kanssa. Unifin mukaan tässä auttaisi TKI-toimijoiden vahva osallistaminen valmistelussa. Julkisten panostusten tulisi Unifin mukaan kannustaa myös yrityksiä investoimaan TKI-toimintaan huomattavasti nykyistä enemmän. Unifi painotti myös, että tutkimusta on suunniteltava pidemmällä kuin vuoden aikajänteellä, ja että siksi Suomen Akatemialle vuodesta 2023 esitetty tutkimusrahoituksen lasku haittaa uusien tutkimushankkeiden aloitusta jo vuonna 2022.

Ammattikorkeakouluja edustava Arene puolestaan otti lausunnossaan esiin sen, ettei ammattikorkeakouluilla ole pysyvää TKI-rahoitusta, mutta ammattikorkeakoulut kuitenkin ovat keskeinen kumppani sote-sektorin toimijoille sekä PK- ja mikroyrityksille. Nämä hyötyisivät ammattikorkeakoulujen kautta kanavoituvasta työelämälähtöisestä TKI-työn tuesta, ja ammattikorkeakouluihin puolestaan kumuloituisi yhteistyössä aikaansaatu osaaminen. Arene esittikin, että Suomeen tulisi luoda rahoituskanavat verkostomaiselle TKI-toiminnalle, johon myös pienet ja keskisuuret yritykset pääsisivät osallisiksi.

TEM:n lausunnon mukaan valtion rahoitus tutkimus- ja kehitystoimintaan on vaihdellut vuosina 2008—2019 välillä 1 814—2 072 milj. euroa, minkä jälkeen se nousi 2 287 milj. euroon vuonna 2020 ja arvioidusti 2 417 milj. euroon vuonna 2021. Pandemian aikana rahoitustason nousu on toteutunut erityisesti Business Finlandin ja jossain määrin yliopistojen rahoituksen kautta. TEM:n lausunnon mukaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) kautta saatava kertaluontoinen rahoitus on vuoden 2022 budjetissa merkittävin kestävä kasvua tukeva panostus. RRF-rahoitus kasvattaa Business Finlandin rahoitusosuutta vuoteen 2023 asti, minkä jälkeen kasvua ei ole tiedossa.

Business Finlandin lähitulevaisuuden keskeinen tavoite on TEM:n mukaan varmistaa innovaatiojärjestelmän eri osien ja toimijoiden tasapainoinen rahoitus ja kehittäminen tavalla, joka tukee tuottavuutta ja talouden kasvua, lisää elinkeinoelämän ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä, vahvistaa suomalaisen tutkimuksen laatua ja yhteiskunnallista ja taloudellista vaikuttavuutta sekä edistää kansalaisten hyvinvointia ja suurten yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista kotimaassa ja globaalisti. VTT puolestaan keskittyy tulevana vuosina systeemiin ja teknologisiin haasteisiin liittyvään tutkimus- ja innovaatioimintaan. VTT:n käynnistämät innovaatioekosysteemit kiihdyttävät energian, liikenteen, kiertotalouden ja teollisuuden uusien ratkaisujen kehittämistä laajan kumppaniverkoston kanssa.

Tulevaisuusvaliokunta on jo pitkään lausunut politiikkajohdonmukaisuudesta, ilmiöpohjaisuudesta, BKT-mittaria täydentävistä hyvinvointitalouden mittareista sekä kestävän ke-

Valiokunnan lausunto TuVL 7/2021 vp

hityksen edistymisen arvioinnista. Tulevaisuusvaliokunnan mielestä nämä tavoitteet ja toimintamallit ovatkin edistyneet viime vuosina merkittävästi, vaikka päätöksentekijän on edelleen vaikea hahmottaa esimerkiksi kestäväen kehityksen kokonaisuutta ja edistymistä sekä eri politiikkasektoreiden ja toimenpiteiden politiikkajohdonmukaisuutta.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa, että yritysten toimintaympäristön ennakoitavuus edistää kestäväen kasvun edellyttämää kilpailukykyä. Ennakoitavuuteen puolestaan liittyvät ylivaalikausiset periaatteet, joiden muodostaminen ei kuitenkaan ole itsestään selvää edustuksellisessa, parlamentarisessa demokratiassa. Tulevaisuusvaliokunnan mielestä tarvitaan lisää toimintamalleja, jotka auttavat hahmottamaan myös sitä, mistä olemme samaa mieltä jopa ylivaalikausisesti.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa lapsistrategian, lapsibudjetoinnin ja kestäväen kehityksen budjetoinnin kehittämistä vaikuttavuusarviointien avulla. Lisäksi tulevaisuusvaliokunta ehdottaa, että lapsistrategian/lapsibudjetoinnin vaikuttavuutta seurattaisiin myös liikumiseen ja fyysiseen kuntoon liittyvillä mittareilla.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä yliopistojen, korkeakoulujen ja myös ammattioppilaitosten tutkimus, koulutus, TKI-toiminta ja tutkimusinfrastruktuuri ovat kansallisesti kriittistä infrastruktuuria ja pääomaa, joka on turvattava. Tutkimuksen laatua ja väestön osaamista on jatkuvasti kehitettävä. Korkealaatuinen osaaminen on Suomen kaltaiselle pienelle maalle tärkein kilpailuvaltti, eikä TKI:ssa ole saavutettuja etuja.

Tulevaisuusvaliokunta korostaa, että 4 %:n TKI-tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös yksityisiä investointeja. Tämä edellyttää yliopistoilta ja korkeakouluilta TKI-toiminnan ja koulutuksen asiakaslähtöisyyden ja houkuttelevuuden lisäämistä muun muassa kumppanuuteen perustuvia yhteistyömalleja kehittämällä. Samalla tulevaisuusvaliokunta korostaa, että myös yritysten on kannettava vastuunsa investoimalla kestäväen kasvuun sekä kehittämällä rajapintaansa tutkimus- ja koulutuslaitoksiin esimerkiksi opintoihin liittyviä harjoituspaikkoja ja lopputöitä tarjoamalla. Julkisen sektorin tulee vastaavasti panostaa alueiden houkuttelevuuteen esimerkiksi palvelutarjontaa ja julkisen vivutuksen mekanismeja kehittämällä. Tulevaisuusvaliokunnan mielestä tarvitaan yliopistojen, yliopistokeskusten, ammattikorkeakoulujen ja koko koulutusjärjestelmän, yritysten sekä julkishallinnon innovatiivista yhteistyötä alueellisten kehäänkärkien ympärillä, kansainvälisiä huippuosajia, kumppanuuksia ja investointeja tavoitellen.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että TKI-resursseja on suunnattava myös yliopistojen itseohjautuvaan TKI-toimintaan ja perustutkimukseen. Yliopistojen tehtävänä ei ole vain tukea ja parantaa nykyistä toimintaa, vaan yliopistojen pitää kysyä myös uudenlaisia kysymyksiä, jotta uudenlaiset ratkaisut voivat syntyä.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että ammattikorkeakoulujen koulutus ja alueellinen TKI-toiminta pk- ja mikroyritysten kanssa vähentävät osaamiseen liittyvää epätasa-arvoa ja lisäävät alueellista tasa-arvoa.

Valiokunnan lausunto TuVL 7/2021 vp

Tulevaisuusvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että kestävän kasvun haasteena ei ole pelkästään osaaminen ja TKI, vaan yksilön tasolla myös aivojen ja mielen hyvinvointi ja ihmisten jaksaminen.

Tulevaisuusvaliokunta esittää harkittavaksi myös uusia instrumentteja, joiden avulla tutkimusta, koulutusta ja innovaatiotoimintaa voidaan suunnata joustavasti ajankohtaisten kiperien ongelmien ratkaisemiseen alueellisesti ja kansallisesti. Valiokuntakuulemisessa keskusteltiin esimerkkinä psykiatrikoulutuksen lisäämisestä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Tulevaisuusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Joakim Strand r
varapuheenjohtaja Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Marko Asell sd
jäsen Harry Harkimo liik
jäsen Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Antti Lindtman sd
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Sari Tanus kd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Jussi Wihonen ps

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Olli Hietanen
valiokunnan pysyvä asiantuntija Maria Höyssä